

Utlåtande 2003:43 RIII (Dnr 302-2250/2002)

LIP-projektet - sanering av förorenad mark i Stockholm

Utökat genomförandebeslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. LIP-projekten Gasverkstomten, Klara sjö, Hammarby Sjöstad och f.d. kvarteret Lyftkranen, genomförande till den utökade totala investeringsutgiften om 250 mnkr godkänns.
2. Finansiering beaktas i samband med upprättande av budget för 2004.

Föredragande borgarrådet Roger Mogert anför följande.

Ärendet

Stockholms stad har av regeringen beviljats 90 mnkr från det lokala investeringsprogrammet (LIP) för genomförandet av fyra marksaneringsprojekt, vilka omfattar f.d. kvarteret Lyftkranen i Ulvsunda industriområde, Gasverkstomten i Hjorthagen, Klara Sjö och Hammarby Sjöstad. I samråd med Naturvårdsverket och tillsynsmyndigheten beslöts att pröva att använda en mobil destruktionsanläggning i saneringsarbetet. Mobila destruktionsanläggningar är vanliga i andra länder t.ex. Holland, Tyskland och Danmark. I och med att en sådan anläggning är tillståndspliktig enligt miljöbalken beslutade gatu- och fastighetsnämnden den 2 maj 2000 att ansöka om detta tillstånd samt att genomföra de planerade åtgärderna.

Utgiften för genomförandet av dessa projekt beräknades tidigare till 210 mnkr men beroende på bl.a. tillkommande krav på kontrollprogram m.m. beräknas projektens utgifter öka med 40 mnkr till 250 mnkr.

Den 7 maj 2002 förelades gatu- och fastighetsnämnden ärendet med bl.a. upphandling av entreprenader (anskaffningsbeslut) för det aktuella projektet samt utökat genomförandebeslut.

Gatu- och fastighetsnämnden godkände den 11 juni 2002 gatu- och fastighetskontorets nya förslag med termisk efterbehandling på två platser. Gatu- och fastighetsnämndens beslut avsåg bl.a. genomförande- och anskaffningsbeslut.

Kommunfullmäktige har tidigare godkänt ansökan om LIP-bidraget. Anskaffningsbeslutet är villkorat med kommunfullmäktiges godkännande av genomförandebeslutet och regeringens beslut om tillåtlighetsprövningen.

Remisser

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret som tillstyrker genomförandet av projekten, vilket innebär att den totala investeringsutgiften är 250 mnkr. Då ärendet legat vilande bl.a. i avvaktan på regeringens beslut måste understrykas att det är budgeten för 2004 som avses. Med anledning av den långa tidsutdräkten är det också angeläget med en snabb hantering av detta ärende. Stadsledningskontoret konstaterar i sitt tjänsteutlåtande att genomförandet bör villkoras med regeringens godkännande i den aktuella tillåtlighetsprövningen. Regeringen fattade den 9 januari 2003 ett beslut i frågan och tillåter därmed staden behandla förorenade massor under en period av två år av högst 50 000 ton förorenade massor i Lyftkranen och högst 20 000 ton förorenade massor på Gasverkstomten. Regeringens beslut redovisas i sin helhet i *bilaga 2*.

Mina synpunkter

Frågan om saneringen av förorenade massor vid bland annat Lyftkranen är både komplicerad och kostsam. Ärendet har föranlett en stor oro bland boende och andra berörda vilket är mycket olyckligt. Inte desto mindre krävs omfattande insatser för att kunna sanera jordmassorna och ta ansvar för den historiska miljöskuld som staden har. I förlängningen kan beslutet bidra till att de berörda områdena successivt förändrar sin karaktär, från närmast industriliknande och idag bitvis kraftigt förorenade områden till fullgoda miljöer som präglas av närheten både till staden och till park och vatten.

En faktor som har spelat stor roll för projektet och dess utveckling har varit regeringens beslut i tillåtlighetsprövning. Detta beslut har nu fattats och regeringen tillåter vid prövning enligt 17 kap miljöbalken behandling av förorenade massor vid Lyftkranen och Gasverkstomten. Tillåtligheten gäller

nade massor vid Lyftkranen och Gasverkstomten. Tillåtligheten gäller endast under en tvåårsperiod samt innebär restriktioner om bland annat antalet ton som får behandlas. Regeringens beslut innebär dessutom att endast massor från Gasverkstomten renas på Gasverkstomten.

Skorstenshöjden på reningsanläggningen ska vara 40 meter vid behandling av massor på Gasverkstomten. Bortforsling av jordmassor ska i möjligaste mån undvikas. Eventuellt kan inte alla massor förvaras på plats eftersom en stor mängd ska behandlas under kort tid. Stadens ambition är dock att inga massor ska forslas bort.

Insatsen är historisk. En gång i tiden kraftsamlade staden och byggde ut reningsverken för att rena avloppsvattnet. Staden byggde också ut fjärrvärmen för att åstadkomma en miljövänligare uppvärmning. Staden kraftsamlade och såg till att blyfri bensin infördes och gjordes tillgänglig, liksom svavelfria eldningsolja. Nu har staden åter chansen att ta sats och åstadkomma en skillnad genom att rena de tre värsta gifthärdarna i Stockholm. Den chansen bör den utveckling som frågan fått har inneburit en stor utgiftsökning bland annat på grund av att termisk efterbehandling ska ske på två platser istället för en. Därutöver har det tillkommit utökad kontrollprogram m.m. Jag anser ändå att staden har en miljöskuld som måste betalas. Utökad investeringsram är då nödvändig vilket får beaktas i samband med budget för 2004.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Det antecknades att borgarrådet Gunnarsson (mp) ej deltagit i beslutet.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår kommunfullmäktige besluta följande

1. LIP-projekten Gasverkstomten, Klara sjö, Hammarby Sjöstad och f.d. kvarteret Lyftkranen, genomförande till den utökade totala investeringsutgiften om 250 mnkr godkänns.
2. Finansiering beaktas i samband med upprättande av budget för 2004.

Stockholm den 29 april 2003

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNIKA BILLSTRÖM

Roger Mogert

Anette Otteborn

Reservation anfördes av *Christer Öhgren* (mp) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta att

1. i huvudsak godkänna genomförandet av LIP-projekten Gasverkstomten, Klara sjö, Hammarby Sjöstad och före detta kvarteret Lyftkranen under förutsättning att den utökade totala investeringskostnaden om 250 miljoner kronor kompletteras med ytterligare medel för att behandla alla massor i Sverige
2. omförhandla kontraktet med entreprenören så att ingen del av de jordmassor som omfattas av projektet transporteras till Tyskland, dvs. optionen att frakta 30 000 ton förorenade jordmassor till Tyskland per båt för direkt användning där
3. tillfälligt finansiera ev. kostnader av ändrat kontrakt över gatu- och fastighetsnämndens budget 2003 samt att i bokslutet för 2003 återkomma med slutlig finansiering
4. i enlighet med beslut i miljö- och hälsoskyddsnämnden yrka på att skorstenshöjden blir minst 40m hög
5. i enlighet med beslut i miljö- och hälsoskyddsnämnden yrka på att sökanden skall utföra luftmätningar i markhöjd i Hjorthagen före och under reningen av markföroreningarna
6. i övrigt anförda följande.

Vi ställer oss positiva till att förorenad mark nu saneras inom LIP-projektet. Marksanering inom dessa områden är nödvändigt. Däremot anser vi att det inte är acceptabelt att i genomförandebeslutet varken ta hänsyn till vad som framkommit i miljö- och hälsoskyddsnämnden vid behandlingen av ärendet remiss från Miljödomstolen av Stockholms stads ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till behandling av farligt avfall mm inom fd kvarteret Lyftkranen och den s.k. Gasverkstomten. Där anfördes bl.a. med hänsyn till de turer som varit i ärendet och de kringbördor som i Hjorthagen är oroliga för hur anläggningen kommer att påverka

luften i området med avseende på föroreningar. De luftdata som finns för området är framräknade med modeller utifrån faktiska luftmätningar som är gjorda på andra platser än i själva Hjorthagen. För att kontrollera den totala luftföroreningen i området och för att minska oron är det därför av stor vikt att en luftmätning görs på de specifika parametrar som verksamheten kan tänkas ge upphov till samt de övriga luftparametrar som kontinuerligt mäts av miljöförvaltningen i staden.

För att säkerhetsställa att emissionerna från anläggningen inte belastar Hjorthagsborna lokalt bör skorstenshöjden ha en höjd på minst 40m.

Den option som finns i avtalet med entreprenören medför att 30 000 ton jordmassor kan bli aktuella för transport till Tyskland. Där avses massorna användas utan ytterligare rening. Det är omoraliskt att överför smutsad jord till andra länder med lägre krav på rening än Sverige. Därtill kommer miljöeffekterna av det utökade transportarbetet. Denna avtalskonstruktion har gjorts för att få in nya aktörer på marknaden och för att pressa priserna. Detta är inte skäl nog att låta andra länder ta

och för att pressa priserna. Detta är inte skäl nog att låta andra länder ta hand om och använda i sina miljöer massor som vi här i vårt land anser behöva renas för att kunna användas.

Vi har just inrättat en miljömiljard i Stockholms stad för att kunna sanera förorenade områden bl.a. och merkostnaden av att behandla jordmassorna i vårt land skulle därför kunna tas ur miljömiljarden. Kontraktet med entreprenören bör därför omförhandlas och eventuella kostnader i samband med detta betalas av staden. I Hammarby sjöstad har flera hundra miljoner kronor betalats till verksamhetsöware för att flytta och för att i samband med byggena sanera förorenade massor så att bostadsbyggen snabbt ska kunna komma i gång. Det är mycket märkligt om inte staden med sina miljöambitioner också i detta fall ska kunna få frågan ekologiskt och inte bara ekonomiskt riktig och etisk.

ÄRENDET

Gatu- och fastighetsnämnden beslutade den 11 juni 2002 att godkänna kontorets svar på återremissen samt godkänna genomförande av LIP-projektet inom en utökad ram om 250 mnkr. (Genomförandebeslut). I samma beslut hemställer nämnden om kommunfullmäktiges godkännande av genomförandebeslutet.

Gatu- och fastighetsnämnden beslutade den 11 juni 2002 följande

1. Gatu- och fastighetsnämnden godkänner kontorets svar på återremissen samt godkänner genomförande av LIP-projektet inom en utökad ram om 250 mnkr. (Genomförandebeslut).
2. Gatu- och fastighetsnämnden föreslår att kommunfullmäktige godkänner genomförandebeslutet.
3. Gatu- och fastighetsnämnden beslutar att som entreprenör för entreprenaddelarna 1-3 anta anbudslämnare nr 4 med dess alternativ A samt som entreprenör för entreprenaddel 4 anta anbudslämnare nr 6 med dess alternativ A samt ge kontoret i uppdrag att teckna erforderliga entreprenadkontrakt, villkorat av regeringens beslut om tillåtlighetsprövningen och kommunfullmäktiges beslut. (Anskaffningsbeslut)
4. Gatu- och fastighetsnämnden delegerar till kontoret att upphandla genomförandet av det kontrollprogram som beslutas av miljö- och hälsoskyddsnämnden.
5. Gatu- och fastighetsnämnden ger kontoret i uppdrag att överlämna tjänsteutlåtandet till LIP-kansliet för hemställan hos regeringen om förlängning av projekttiden.
6. Beslut i detta ärende bör omedelbart justeras så att kontrakt kan tecknas och arbetena påbörjas när regeringens beslut i tillåtlighetsprövningen och kommunfullmäktiges beslut föreligger.

Reservation anfördes av Kurt Hultgren m fl (sp), bilaga 1.

Reservation anfördes av Per Bolund m fl (mp), bilaga 1.

Särskilt uttalande gjordes av Börje Vestlund m fl (s), bilaga 1.

Gatu- och fastighetskontorets tjänsteutlåtande av den 11 juni 2002 har i huvudsak följande lydelse.

Regeringen beslutade i april 1998 att tilldela Stockholms stad 90 Mkr från lokala investeringsprogrammet (LIP) för genomförande av fyra olika marksaneringsprojekt, vilka omfattar fd kv Lyftkranen i Ulvsunda Ind. omr, Gasverkstomten i Hjorthagen, Klara Sjö och Hammarby Sjöstad. Bidraget utgör 43 % av den totala beräknade saneringskostnaden på 210 Mkr, vilken är inarbetad i gatu- och fastighetsnämndens budget. Bidraget är förenat med olika villkor, vilka sammanfattningsvis är

- Samråd skall ske med Naturvårdsverket och tillsynsmyndighet
- Deponering eller inkapsling skall undvikas
- Projektet skall leda till teknikdemonstration eller teknikutveckling
- En samordning skall ske för att åstadkomma billigare lösningar

I enlighet med villkoren i regeringsbeslutet och i samråd med tillsynsmyndigheter och Naturvårdsverket har ett omfattande undersöknings- och utredningsarbete utförts med syfte att avgränsa och karaktärisera föroreningssituationen på de olika platserna samt studera och pröva alternativa saneringstekniker. Även konkreta saneringsåtgärder har genomförts bl a vid Hammarby Sjöstad och Klara Sjö. Inom Hammarby Sjöstad har ca 100 000 ton måttligt oljeförorenade massor grävts upp och borttransporterats för sanering. Vid Klara Sjö har befintliga kajer förstärkts och tätats för att hindra ras och spridning av markföroreningar ut i Klara Sjö.

De fördjupade utredningarna har gett till resultat att det finns ett återstående behov av att behandla ca 100 000 ton förorenade massor vid de fyra platserna, vilka är så förorenade att de karaktäriseras som farligt avfall.

Vidare har konstateras att det inte för närvarande finns kapacitet för behandling av massorna i befintliga anläggningar inom landet, eller i vart fall inte inom de ekonomiska ramar som gäller för marksaneringsprojektet.

I LIP-projektet ingår sanering av all mark inom fd kv Lyftkranen och delar av sjöbotten vid kv Lyftkranen och Klara Sjö samt prioriterade områden inom Gasverkstomten och Hammarby Sjöstad. Detta innebär att för de två sistnämnda områdena återstår betydande saneringsåtgärder utöver LIP-projektet.

I samråd med Naturvårdsverket och tillsynsmyndigheten beslöts att pröva möjligheten med behandling på plats med en mobil destruktionsanläggning, vilken är en metod som tillämpas i andra länder bl a Holland, Tyskland och Danmark. En sådan anläggning är tillståndspliktig enligt miljöbalken.

Gatu- och fastighetsnämnden uppdrog genom beslut den 2 maj 2000 åt gatu- och fastighetskontoret att söka tillstånd enligt miljöbalken och genomföra de planerade saneringsåtgärderna.

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken till behandling av jord och sediment inom fd kv Lyftkranen och Gasverkstomten ingavs till miljödomstolen den 22 juni 2000.

I juni 2001 meddelade miljödomstolen förslag till dom i ärendet och överlämnade ärendet till regeringen för tillåtighetsprövning enligt 17 kap miljöbalken. I förslag till

dom ges Stockholms stad genom dess gatu- och fastighetsnämnd tillstånd att utföra samtliga saneringsåtgärder i enlighet med ansökan. Regeringen skickade ut ärendet på remiss i november 2001.

Kommunfullmäktige tillstyrkte i tillåtlighetsfrågan i december 2001 samt uppdrog åt miljö- och hälsoskyddsnämnden att särskilt noga kontrollera vissa övervaknings- och kontrollfrågor.

Regeringens tillåtlighetsprövning förväntas bli klar till sommaren 2002.

Nämnden beslöt den 7 maj 2002 att återremittera ärendet samt anförde följande.

"Slutbehandling skall i enlighet med nämndens beslut av den 2 maj 2000 i första hand ske på den plats där massorna grävs upp . Detta innebär att massorna skall behandlas termiskt på såväl kv Lyfikranen som Gasverkstomten."

Projekttiden för LIP-projektet och tillåtlighetsprövningen

Den miljörättsliga processen inklusive regeringens tillåtlighetsprövning samt lagen om offentlig upphandling har medfört att den ursprungliga tidplanen för projektet inte har kunnat hållas.

Mot bakgrund av detta begärde staden en förlängning av genomförandetiden till utgången av år 2003. Regeringen beviljade efter stadens begäran förlängd genomförandetid till den 31 december 2002.

I juni 2001 meddelade miljödomstolen förslag till dom i ärendet och överlämnade ärendet till regeringen för tillåtlighetsprövning. Regeringen skickade ut ärendet på remiss i november 2001 och kommunfullmäktige tillstyrkte i tillåtlighetsfrågan i december 2001. Tillåtlighetsprövningen är ännu ej klar och fem anbudslämnare har förlängt sina anbud till den 8 juli 2002.

En begäran om förlängd genomförandetid till den 31 december 2003 bör p.g.a. ovanstående inges till regeringen under hösten 2002.

Blir tillåtlighetsprövningen ytterligare fördröjd yrkar troligen anbudsgivarna en reglering av anbudet genom index och eventuella valutajusteringar.

Upphandlingen

Upphandling av sanering av förorenad mark i den omfattning som är aktuell i detta LIP-projekt har inte genomförts tidigare i landet. Lagen om offentlig upphandling (LOU) är ett omfattande regelverk som ställer stora krav på tekniskt underlag, dokumentation, tydlighet och kriterier för utvärdering.

Det har varit komplicerat att både beakta miljöbalkens krav och den tidsåtgång som följer av detta och LOU:s krav på att alla frågor skall vara lösta före upphandling.

Denna upphandling beslutades genomföras som en förhandlad upphandling (Juridiska avdelningen har assisterat i processen). Upphandlingsmetoden valdes för att dels få tillgång till ett stort antal intressenter, men även ha möjligheten att få tillgång till den nyaste tekniken inom efterbehandlingsområdet. Det var också nödvändigt att ha beredskap för förändringar av villkoren från myndigheter eftersom dessa villkor

beredskap för förändringar av villkoren från myndigheter eftersom dessa villkor ännu inte var helt klara.

För att ha möjlighet till effektiv budgetstyrning delades projektet in i fyra olika delentreprenader:

- del 1. Sanerings- och schaktarbeten på fd kv Lyftkranen
- del 2. Sanerings- och schaktarbeten på Gasverkstomten
- del 3. Muddringsarbeten vid Klara Sjö och kv Lyftkranen
- del 4. Termisk behandling vid kv Lyftkranen och Gasverkstomten

Upphandlingen annonserades i de vanliga officiella upphandlingsdokumenten inom EU och Sverige under mars 2001 och även i facktidsskrifter samt genom direkta utskick till kända företag inom branschen.

Ett stort antal intresseanmälningar inkom varav mer än 50 % var från utländska aktörer. Kvalificeringen genomfördes under maj 2001 och början av juli skickades förfrågningsunderlaget ut till de tio anbudsgivare som bäst uppfyllde de kvalificeringskrav som angivits i kvalificeringsdokumentet.

Kvalificeringen innebar att företagens förmåga tekniskt, finansiellt, organisatoriskt och med hänsyn till referenser klara de olika uppdragen som bedömdes av utvärderingsgruppen. Förfrågningsunderlaget är synnerligen omfattande och innehåller, förutom de obligatoriska uppgifterna enligt LOU, även tekniska specifikering som närmast motsvarar en detaljprojektering av de olika saneringsdelarna. Detta omfattande förfrågningsunderlaget har varit nödvändigt att utföra för att, dels inarbeta de av miljödomstolen föreslagna villkoren inklusive tillsynsmyndighetens synpunkter, dels de av staden föreslagna särskilda miljö-kraven gällande transporter, saneringsresultat samt ekonomiskt resultat. Inte minst för att styra projektet mot tillgänglig budget och för att genomföra en objektiv utvärdering har detta omfattande förfrågningsunderlag varit nödvändigt.

I förfrågningsunderlaget krävs att samtliga anbudsgivare skall lämna ett anbud som omfattar fullständig sanering av samtliga områden enligt en detaljprojektering som är utförd. Detta innebär termisk behandlingsanläggning vid både kv Lyftkranen och Gasverkstomten samt ett stort antal mängdbeskrivna saneringsinsatser inom ramen för de fyra olika entreprenaderna. Alternativa anbud som innebär ett mer kostnadseffektivt och miljöriktigt sätt att uppnå samma saneringsresultat accepteras dock. Detta för att utvärdera bättre lösningar från företag med lång erfarenhet av marksanering.

Utvärdering av anbud

Utvärdering av anbud sker efter vissa utvärderingskriterier där priset utgör 50 %, teknisk förmåga 30 % och metodutveckling och miljöanpassning 20 %. Det skall understrykas att de miljövillkor som är fastställda i kravspecifikationen, utgör krav, som måste klaras för att ett anbud skall kunna antas. Den tillämpade utvärderingsmodellen redovisas i bilaga 1.

Kontrollprogram samt utökad ram för tidigare beställd konsultupphandling

I förslaget till dom från miljödomstolen ges Stockholms stad genom dess gatu- och fastighetsnämnd tillstånd att genomföra samtliga saneringsåtgärder i enlighet med ansökan. Miljödomstolen har vidare föreslagit ett stort antal villkor som reglerar det närmare genomförandet av saneringsarbetet samt delegerat till tillsynsmyndigheten att närmare föreskriva villkor beträffande olika praktiska hanteringsfrågor, inklusive kontrollprogram. I samband med tillåtlighetsprövningen och regeringens remiss beslöt kommunfullmäktige att uppdra åt miljö- och hälsoskyddsförvaltningen att särskilt noga kontrollera vissa övervaknings- och kontrollfrågor.

Förslag till kontrollprogram har tagits fram för de olika delarna av upphandlad konsult för att godkännas av tillsynsmyndigheten. Då beräknad upphandlingskostnad för kontrollen kommer att överstiga kontorets delegationsgräns föreslår kontoret att nämnden delegerar till kontoret att göra en konsultupphandling för genomförandet av kontrollen. Kostnaden för kontrollprogram och miljöövervakning beräknas till 10 Mkr.

Kontorets förslag till entreprenör samt budget

I bilaga 2 redovisas en sammanställning på utvärderingen av inkomna anbud (7 anbudsgivare och 26 anbud). Med anledning av nämndens återremissbeslut föreslår gatu- och fastighetskontoret att anbudsgivare nr 4 med dess alternativ A antas som entreprenör för entreprenaddelarna 1-3. Anbudet är för staden det ekonomiskt mest fördelaktiga vid termisk behandling på två platser med en entreprenadsumma på 49,2 Mkr. Entreprenaden är i detta fall en generalentreprenad.

För entreprenaddel 4 (termisk efterbehandling) föreslår kontoret att anbudslämnare nr 6 med dess alternativ A antas som entreprenör. I och med nämndens återremissbeslut att massorna skall behandlas i första hand där de grävs upp blir detta det ekonomiskt mest fördelaktigaste anbudet för staden för denna entreprenaddel med en behandling på både kv Lyftkranen och Gasverkstomten med en anbudssumma på 66,5 Mkr. Upphandlingen kommer att ske i form av totalentreprenad och avsikten är att överföra tillståndet på termisk avdrivning till entreprenören. Kontoret bedömer att kontrollverksamhet, tillsyn och praktiskt genomförande underlättas av detta förfarande.

Anbudet för entreprenaddel 4 medför också att ca 30 000 ton av lågt förorenade massor som annars skall efterbehandlas i anläggningen i stället kan transporteras per båt direkt till en alternativ användning i Tyskland. Där är massorna efterfrågade som täckmassor och genomgår en naturlig biologisk rening. Där anses lågt förorenade massor kunna utnyttjas som en värdefull kommersiell produkt, vilket inte är fallet i Sverige. Med behandling på två platser medför den begränsade ytan samt uppgrävningslogistiken på kv Lyftkranen att det blir svårigheter med att sortera ut lågt förorenade massor, varför troligtvis endast en del av de 30 000 ton av massorna kan gå till alternativ användning i Tyskland.

Vad gäller prisnivåerna kan konstateras att för termisk behandling ligger nivån avsevärt lägre än prisbilden när projektet startade 1999. Vi noterar en kostnadsreduktion motsvarande en tredjedel till en femtedel av tidigare priser. De olika tilläggskrav som ställts av varierande skäl innebär dock stora tilläggskostnader i olika delar av området. Kontrollverksamheten planerades ursprungligen kosta ca 4 Mkr och har nu kostnadsberäknats till 10 Mkr.

- Behandling på två platser i stället för en plats innebär fördyringar på ca 10 Mkr.
- Högre reningskrav än förordningen av förbränning av farligt avfall samt luftföroreningsmätningar i omgivande bostadsområden.
- Utökad spontning bl a vid grävning mot intilliggande fastigheter invid kv Lyftkranen.

Med hänsyn till att det även kommer att finnas behov av reservmedel för oförutsett måste ytterligare medel tillföras eller en reducering av omfattningen av saneringen planeras. Prioriteringsordningen för genomförandet är: 1. Gasverkstomten, 2. Klara Sjö och 3. Massor från Hammarby Sjöstad samt en etappindelning av kv Lyftkranen.

Sammantaget innebär detta att de totalt beräknade saneringskostnaderna om 210 Mkr för genomförande av LIP-projektet inte räcker. För att genomföra projektet erfordras ytterligare 40 Mkr. Staden har via länsstyrelsen ansökt om medel från Naturvårdsverkets fond för marksanering med 25 Mkr. Något besked om detta har ännu ej erhållits.

Kontoret bedömer att det utökade medelsbehovet om 40 Mkr kan rymmas inom gatu- och fastighetsnämndens underlag för budget 2003-2005. Det utökade medelsbehovet kan reduceras i händelse av att medel erhålls ur Naturvårdsverkets fond för marksanering.

Kontoret föreslår mot bakgrund av detta att gatu- och fastighetsnämnden godkänner genomförande av LIP-projektet inom en utökad ram om 250 Mkr och föreslår att kommunfullmäktige godkänner detta beslut.

REMISSER

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret för yttrande.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande av den 28 juni 2002 har i huvudsak följande lydelse.

1998 beslutade regeringen att tilldela Stockholms stad 90 mnkr från det lokala investeringsprogrammet (LIP) för genomförandet av fyra marksaneringsprojekt, vilka omfattar f.d. kvarteret Lyftkranen i Ulvsunda industriområde, Gasverkstomten i Hjorthagen, Klara Sjö och Hammarby Sjöstad. Saneringskostnaden beräknades till 210 mnkr.

LIP-bidraget är förenat med villkor, vilka sammanfattningsvis är att

- ? Samråd ska ske med Naturvårdsverket och tillsynsmyndighet

- ? Deponering eller inkapsling ska undvikas
- ? Projektet ska leda till teknikdemonstration eller teknikutveckling
- ? En samordning ska ske för att åstadkomma billigare lösningar

I samråd med Naturvårdsverket och tillsynsmyndigheten beslöts att pröva att använda en mobil destruktionsanläggning i saneringsarbetet. Mobila destruktionsanläggningar har prövats i andra länder t.ex. Holland, Tyskland och Danmark. I och med att en sådan anläggning är tillståndspliktig enligt miljöbalken beslutade gatu- och fastighetsnämnden den 2 maj 2000 att ansöka om detta tillstånd samt att genomföra de planerade åtgärderna. Ansökan avser behandling av jord och sediment inom f.d. kvarteret Lyftkranen och Gasverkstomten. Miljödomstolen har lämnat förslag till dom och överlämnat ärendet till regeringen för prövning enligt 17 kapitlet miljöbalken. Denna prövning är ännu inte klar men förväntas bli klar efter sommaren 2002. I miljödomstolens förslag till dom ges tillstånd enligt ansökan. Kommunfullmäktige har i december 2001 bl.a. uppdragit åt miljö- och hälsoskyddsnämnden att särskilt noga kontrollera vissa övervaknings- och kontrollprogram för 2002. Därefter överlämnades gatu- och fastighetsnämnden ärendet med bl.a. upphandling av entreprenader (anskaffningsbeslut) för det aktuella projektet samt utökat genomförandebeslut. De anbud som föreslogs innebar dock att endast en så kallad termisk efterbehandlingsanläggning skulle finnas. Gatu- och fastighetsnämnden beslöt den 7 maj att återremittera ärendet, i och med att nämnden önskade termisk efterbehandling vid såväl kvarteret Lyftkranen som Gasverkstomten. Gatu- och fastighetsnämnden godkände den 11 juni 2002 gatu- och fastighetskontorets nya förslag med termisk efterbehandling på två platser. Gatu- och fastighetsnämndens beslut avsåg bl.a. genomförande- och anskaffningsbeslut. Kommunfullmäktige har tidigare godkänt ansökan om LIP-bidraget. Anskaffningsbeslutet är villkorat med kommunfullmäktiges godkännande av genomförandebeslutet och regeringens beslut om tillåtlighetsprövningen. I anskaffningsbeslutet ingår upphandling av entreprenader för cirka 116 mnkr. Därutöver ingår i gatu- och fastighetsnämndens beslut en delegering till gatu- och fastighetskontoret om upphandling av kontrollprogram som beslutas av miljö- och hälsoskyddsnämnden. Kontrollprogrammet beräknas kosta 10 mnkr. Gatu- och fastighetsnämndens beslut ingår ett uppdrag till gatu- och fastighetskontoret att överlämna tjänsteutlåtandet till LIP-kansliet för att detta skall hemställas till regeringen om förlängning av projektiden.

Ärendet

Regeringen har 1998 beviljat staden LIP-bidrag med 90 mnkr för åtgärderna vid f.d. kvarteret Lyftkranen, Gasverkstomten, Klara Sjö samt Hammarby Sjöstad. Den tidigare beräknade (totala) saneringskostnaden var 210 mnkr. De delar av LIP-projektet som nu är aktuellt hade tidigare en beräknad investeringsutgift om 100 mnkr. Efter anbudsförfarandet samt vissa ändringar t.ex. utökat kontroll program m.m. beräknar gatu- och fastighetsnämnden utgiften för genomförandet till 250 mnkr, d.v.s.

fastighetsnämnden utgiften för genomförandet till 250 mnkr, d.v.s. cirka 40 mnkr högre än i tidigare beräkning eller cirka 140 mnkr för den nu aktuella delen.

Utgiftsökningen består bl.a. av ökade krav på kontrollprogram bl.a. från miljödomstolens förslag till dom samt från kommunfullmäktige. Utgiften ökar från tidigare beräknade 4 mnkr till 10 mnkr. Den termiska efterbehandlingen på två platser medför en utgiftsökning med cirka 10 mnkr. Utgiften ökar också p.g.a. de högre reningskraven (än förordningen för förbränning av farligt avfall), mätningar av luftföroreningar i omgivande bostadsområden samt utökad spontning som sker vid grävning mot intilliggande fastigheter invid f.d. kvarteret Lyftkranen. Därutöver finns en reserv för eventuella mindre kompletterande entreprenader m.m., vilka kännedom finns om först i senare skede.

Gatu- och fastighetsnämnden bedömer att det utökade medelsbehovet om 40 mnkr kan inrymmas inom gatu- och fastighetsnämndens underlag till budgeten 2003-2005 samt att det utökade medelsbehovet kan reduceras i händelse av att medel erhålls ur Naturvårdsverkets fond för marksanering. Staden har via länsstyrelsen ansökt om medel från Naturvårdsverkets fond för marksanering med 25 mnkr. Beslut om tilldelningen av dessa medel har ännu inte erhållits.

För områdena Gasverkstomten samt Hammarby Sjöstad kommer det att återstå betydande saneringsåtgärder även efter det att LIP-projektet genomförts. För att fortsätta arbetet med denna sanering kommer det krävas ytterligare investeringsmedel eller en reduktion av omfattningen av saneringen. För det fortsatta arbetet finns en prioriteringsordning för genomförandet: 1. Gasverkstomten, 2. Klara Sjö, 3. Massor från Hammarby Sjöstad samt en etappindelning av kvarteret Lyftkranen.

Stadsledningskontorets synpunkter

Stadsledningskontoret tillstyrker en utökning av genomförandet av LIP-projektet till en total utgift om 250 mnkr. Det är positivt att ytterligare finansiering söks från Naturvårdsverkets fond för marksanering.

Projektet har haft en relativt stor utgiftsökning bl.a. på grund av att termisk efterbehandling ska ske på två platser istället för en. Därutöver har det tillkommit utökad kontrollprogram m.m. Det är av stor vikt att dessa stora projekt, med ibland svårbedömda utgifter för rening/sanering, håller sig inom sina budgeterade utgiftsramar. Staden bör dock genomföra åtgärderna som de aktuella delarna i LIP-projektet avser. I framtida projekt är det av stor vikt att dessa förutsättningar ingår/framgår av projektet från första början. Stadsledningskontorets slutsats är dock att utökning av genomförandet till en total utgift om 250 mnkr bör tillstyrkas.

Enligt gatu- och fastighetskontoret beräknas utgifterna för de olika, nu aktuella delprojekten, (140 mnkr) under 2002 och 2003 förhålla sig enligt följande tabell:

Ung. fördelning av utgifter för respektive del	2002	2003
Gasverkstomten	25	
Klara Sjö	8	7
f.d. kvarteret Lyftkranen	15	75
Kontrollplan	2	8
Summa	50	90

I tidigare delar av LIP-projektet har saneringsåtgärder vidtagits i Hammarby Sjöstad.

Gatu- och fastighetsnämnden begär ingen total utökning av investeringsplanen för 2003, utöver det medel de totalt har begärt i sitt underlag inför budget 2003. I det underlaget var bl.a. f.d. kvarteret Lyftkranen beräknad till cirka 22 mnkr och beräknad utgift för år 2002 cirka 32 mnkr. LIP-projektets fördyrning får beaktas av stadsledningskontoret i samband med upprättande av budget 2003.

Stadsledningskontoret noterar även att gatu- och fastighetskontoret i sitt tjänsteutlåtande förvarnar om stora tillkommande utgifter för framtida marksanering. Det är av stor vikt att det i eventuella framtida projekt tydligt framgår projektens förutsättningar och de krav som kan komma att ställas på de ingående åtgärderna samt att dess utgifter beaktas i god tid i nämndens budgetarbete.

RESERVATIONER M.M.

Gatu- och fastighetsnämnden

Reservation av Kurt Hultgren m fl (sp) har följande lydelse.

Nämnden borde besluta att avslå genomförandebeslutet om hantering av förorenad mark i Hjorthagen, samt anföra följande;

Kontoret uppdras att studera alternativet Stora Höggarn, som är en anläggning med koncession för hantering av giftiga substanser och där det inte finns några närboende. Eftersom sjötransporter ändå ska förekomma är läget på en ö i farleden ingen nackdel.

Reservation av Per Bolund m fl (mp) har följande lydelse.

Vi reserverar oss till för mån för att återremittera ärendet i avvaktan på regeringens tillåtlighetsprövning, Söka ny lokalisering för sanering av massor utanför gasverkstomten samt i övrigt anföra följande;

Priset har fått spela en avgörande roll även i denna för miljön så viktiga upphandling. Just när viktiga miljöfrågor som sanering av förorenad mark ställs mot de boendes intressen är det viktigt att uppvärdera miljökraven. Sättet som projekten presenteras för allmänheten och de metoder som används kan vara avgörande för projektet såväl som för kommande liknande projekt. Utredningen har inte på något övertygande sätt kunnat visa att man tagit hänsyn till t.ex. närheten till ett daghem. I det här fallet har allmänhetens oro för farliga utsläpp och påverkan på vardagsmiljön inte tillräckligt beaktats. Givetvis kommer det i en framtid att bli ännu svårare att genomföra nödvändiga miljöprojekt om inte allmänhetens oro tas på allvar.

Särskilt uttalande av Börje Vestlund m fl (s) har följande lydelse.

Vad gäller lokaliseringen av saneringsarbete till Hjorthagen hade vi gärna sett att andra lokaliseringalternativ belystes utförligare och utreddes på ett tillfredsställande sätt.